

การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล

THE DEVELOPMENT OF TEACHER LEADERSHIP INDICATORS FOR WORLD-CLASS STANDARD SCHOOL

กัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์¹, จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์², ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ³, ราชนีย์ บุญธิมา⁴

Kalayarat Mathewerawong¹, Jaruwat Ploydoungrat², Phairojana Klinkularb³, Rachan Boontima⁴

¹นิสิตการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²อาจารย์ ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴อาจารย์ ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)สร้าง และพัฒนา ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล 2) ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐาน สากล และ 3) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล ดำเนินการวิจัยโดยศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์ กำหนดเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ จัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน พิจารณาถึงความครบถ้วน สมบูรณ์ รวมทั้งให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากลโดยผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ และครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมาตรฐานสากล ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาอย่าง เข้มข้น (Intensive School) จำนวน 650 คน วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานโดยใช้โปรแกรม SPSS และใช้โปรแกรม LISREL version 8.54 ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง เพื่อทดสอบ ความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย 68 ตัวบ่งชี้ จาก 3 องค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบหลักด้านคุณลักษณะของครู มี 3 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักด้าน พฤติกรรมของครูมี 5 องค์ประกอบย่อย 27 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบหลักด้านความเป็นผู้นำของครู มี 3 องค์ประกอบย่อย 19 ตัวบ่งชี้
2. ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียน มาตรฐานสากล พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Chi-Square = 10.07, df = 15, P-value = 0.815, GFI = 0.997, AGFI = 0.988, RMSEA = 0.000, RMR = 0.00180)
3. ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่าตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถจำแนกกลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำสูงจากกลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำ ต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำของครู, โรงเรียนมาตรฐานสากล, ตัวบ่งชี้

Abstract

The objectives of this research were to 1) developed teacher leadership indicators 2) verify the validity of the model of teacher leadership indicators against empirical data and 3) verify structural validity of the teacher leadership indicators for world-class standard school. Development of indicators, conducted by reviewing and synthesizing the documents and researches which related to teacher leadership for World-Class Standard School indicators and organizing the focus group discussion with 11 experts to consider the completion of indicators and give comments. Examining the indicators, conducted by collecting data from 650 Samples consisted directors, assistance directors, head of departments and teachers in World-Class Standard School. Analyzed by descriptive statistics using the SPSS for windows confirmatory factor analysis using the LISREL Version 8.54. The research results have shown that

1. The indicators for teacher leadership for World-Class Standard School comprised 3 main factors, 11 minor factors and 68 indicators. They were divide into 1) teacher's trait factors which consisted on 3 minors factors and 22 indicators 2) teacher's behavior factors which consisted on 5 minors factors and 27 indicators and 3) teacher's leader factors which consisted on 3 minors factors and 19 indicators.

2. The results of the structural validity test of the teacher leadership in World-Class Standard School with the empirical data by using Chi-square, the goodness of Fit index and the Adjusted Goodness of Fit Index revealed that the model significantly correlated with the empirical data. (Chi-Square = 10.07, df = 15, P-value = 0.815, GFI = 0.997, AGFI = 0.988, RMSEA = 0.000, RMR = 0.00180)

3. The structural validity test of the teacher leadership indicators for World-Class Standard School with known group technique had discriminant validity with statistical significant difference at the level of .01

Key words : Teacher leadership, World-Class Standard School, Indicators.

บทนำ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคนเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เสนอให้มีการพัฒนาทักษะสำคัญ 3 ประการ คือ ทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ซึ่งทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) มีเป้าหมายเพื่อสร้างคนให้มีคุณภาพ มีคุณค่าเป็นที่ยอมรับ สามารถทำงานและใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 [1] นอกจากนี้จะต้องมีทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ (Life and Career Skills) ทักษะทางสังคม การมองโลกในแง่ดี การควบคุมอารมณ์ ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น มีภาวะผู้นำ การรู้จักการให้ ทำดีโดยไม่หวังผลตอบแทนต้องมีทักษะการเรียนรู้ และสร้างนวัตกรรมใหม่ (Learning and Innovation Skills) หมั่นฝึกฝน พัฒนาตัวเอง เรียนให้เกิดทักษะ เรียนโดยการปฏิบัติ (Learning by Doing) การคิดวิเคราะห์ เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการสื่อสารและทักษะแห่งความร่วมมือ หรืออาจกล่าวโดยสรุปว่าต้องมี 4C คือ Communication Collaboration Creativity และ Critical Thinking และที่ขาดไม่ได้คือ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information Media and Technology Skills) [2] การสะท้อนให้เห็นว่าคนในศตวรรษที่ 21 นี้ ควรมีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็นอะไรบ้าง ตลอดจนสิ่งต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าว จึงเป็นแนวคิดมาสู่ครูผู้ปฏิบัติที่จะต้องปฏิรูปการจัดการเรียน

การสอน ให้สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว ทั้งนี้เพราะ “ครู” เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความสำคัญ และความจำเป็นต่อการพัฒนา การศึกษาในสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน มีการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาครู มีการจัดอบรมสร้างความรู้ ความเข้าใจทั้งด้านเนื้อหาวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และเทคนิคการสอนต่างๆ ให้แก่ครู เพื่อพัฒนาครู ด้วยการจัดประชุม ปฏิบัติการและการอบรมในแต่ละปี ซึ่งงบประมาณค่อนข้างมาก แต่โดยภาพรวมพบว่า คุณภาพผู้เรียน ยังไม่ปรากฏผลเป็นที่พอใจ เห็นได้จากผลการประเมินและการทดสอบโดยองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ บ่งชี้ว่า คุณภาพผู้เรียนยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำและด้อยกว่านานาชาติ

ภาวะผู้นำของครูมีการกล่าวถึงในต่างประเทศมากกว่า 30 ปี งานวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาใน 4 ประเด็นคือ ภาวะ ผู้นำของครู บทบาทภาวะผู้นำของครู คุณลักษณะภาวะผู้นำของครู และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อภาวะผู้นำของครู [3] นัก การศึกษามีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าผู้บริหารคือผู้นำของผู้นำ (Principal as Leader of Leader) ส่วนครู คือผู้นำ (Teacher as Leader) นั้นแสดงว่า ในปัจจุบันนอกเหนือจากการศึกษาผู้บริหารจากมุมมองที่เป็นบทบาท (Role) อย่างเดียวอาจไม่ เพียงพอ แต่ต้องให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของครูมากขึ้น ดังที่เมอร์ฟีและแดททาว [4] ได้ทำการสังเคราะห์งานวิจัย เกี่ยวกับภาวะผู้นำของครูและได้ข้อสรุปว่าในการปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารต้องส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและ การแสดงภาวะผู้นำของครูในกระบวนการปฏิรูปและการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนเช่นเดียวกับแนวคิดของวาสลิย์ [5] ที่กล่าวถึงจุดเน้นสำคัญที่ควรให้ครูต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางการศึกษาที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น บทบาท ของภาวะผู้นำของครู (Teacher Leadership) จึงต้องชัดเจนขึ้น เช่น มีบทบาทเป็นพี่เลี้ยง (Mentors) ให้กับครูใหม่ บทบาท ผู้นำที่มงาน (Team Leaders) บทบาทเป็นผู้นำการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Developers) และผู้ให้การพัฒนาแก่บุคลากร ต่าง ๆ (Staff Development Providers) เป็นต้น ซึ่งบทบาทดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ของโรงเรียน จึงจำเป็นต้องกำหนดให้ครูมีภาวะผู้นำสูงขึ้นเพียงพอที่จะดำเนินการในกระบวนการปรับปรุงคุณภาพด้านต่างๆ ของโรงเรียนได้สำเร็จ

โรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นนวัตกรรมจัดการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนำมาใช้ เป็นมาตรการเร่งด่วน ในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพเทียบเท่ามาตรฐานของสากลหรือ มาตรฐานของประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง มีความสามารถในการร่วมมือทำงาน และแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยดำเนินการนำร่องในปีการศึกษา 2553 ด้วยการให้โรงเรียนในโครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO รวมถึงการ พัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ความเป็นสากล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับเดียวกับมาตรฐานของสากล หรือมาตรฐานของประเทศที่มีคุณภาพ การศึกษาสูง [6] แต่จากผลการวิจัยของดิเรก วรณศิริ, ประสิทธิ์ เขียวศรี, และนพรุจ ตักดีศิริ [7] เรื่อง “การวิจัยและ พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล” พบว่าองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านคุณภาพครู และ ด้านการพัฒนาหลักสูตร เป็นองค์ประกอบที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ข้อค้นพบสำคัญของการวิจัย คือ ครูยังไม่ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้ได้ รวมถึงปัญหาด้านส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ งานวิจัยยังเสนอ ให้โรงเรียนมาตรฐานสากล ต้องเลือกครูที่เป็นคนเก่ง คนดี มีทักษะการสื่อสารที่ดี สามารถสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลง โดยต้องส่งเสริมให้ครูมีคุณลักษณะ และพฤติกรรม ด้านการพัฒนาหลักสูตร การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร มีการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ดี สามารถใช้แนวการวัด ประเมินผล และจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล สามารถใช้สื่อ นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน มีผลงานวิจัย โครงการงาน รวมถึงต้องมีคุณลักษณะเป็นนักวิจัย [8]

จากความสำคัญของปัญหาและการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียน เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของครู เป็นการสร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี 2558 และเพื่อรองรับการพัฒนาโรงเรียนในประเทศไทยให้เป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพทั่วทุกโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล
3. เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล

ผู้วิจัยดำเนินการใน 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยทำการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูล ประกอบด้วย 1) แนวคิดหลักในการสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ทางการศึกษาตามวิธีการเชิงประจักษ์ (Empirical Method) ของนงลักษณ์ วิรัชชัย[21] 2) หลักการเจตนารมณ์ของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล 3) การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นมาตรฐาน สากลในสถาบันการศึกษาต่างประเทศ 4) หลักการจัดการศึกษาและการวิจัยเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน 5) การพัฒนาครูในกลุ่มประเทศอาเซียน 5) หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครู บทบาทของภาวะผู้นำของครู ทฤษฎีภาวะผู้นำ องค์ประกอบภาวะผู้นำของครู 6) หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะด้านภาวะผู้นำของครูของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการโดยผู้วิจัยสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหา และ ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ในการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อค้นพบที่ได้ไปใช้ในการสังเคราะห์ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล

ชั้นที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยนำผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาในชั้นตอนที่ 1 มาเป็นข้อมูลพื้นฐานไปใช้ในการกำหนดแนวทางการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียน มาตรฐานสากลโดยผู้วิจัยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติ เป็นนักวิชาการ (Scholars) และนักปฏิบัติการ (Practitioners) ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของครูเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 11 คนโดยผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม นำผลที่ได้จากการ สนทนากลุ่มทั้งหมด มาสร้างเป็นแบบสอบถามการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล (ฉบับร่าง)

ตอนที่ 2 การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำของครูโรงเรียน

มาตรฐานสากล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประชากร คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูที่เข้าร่วมโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล ตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 และ ได้รับการคัดเลือกเป็น โรงเรียนต้นแบบการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพเพื่อพัฒนาอย่างเข้มข้น

(Intensive School) รวม 500 โรงเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 8,976 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 65 คน รองผู้อำนวยการ กลุ่มบริหารวิชาการ 65 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 520 คน และครู จำนวน 8,976 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน 65 คน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ 65 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 130 คน และครู 390 คน รวม 650 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้และการหาคุณภาพ คือ แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaires) ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 68 ข้อ ที่ผ่านการให้ความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม มีค่าคุณภาพเครื่องมือจากการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ทุกข้อได้ค่า CVI มากกว่า .80 และค่าความเชื่อมั่นจากการนำไปทดลองใช้ (Try Out) เท่ากับ .96

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 650 คน แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและการแจกแจงของข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นและกำหนดน้ำหนักตัวแปรย่อยที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรม LISREL 8.54 เพื่อหาค่าน้ำหนักตัวแปรย่อยที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้ และทำการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลการวิจัยที่เป็นตัวแบบเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กับข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index = GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index = AGFI)

ตอนที่ 3 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในตอนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากโรงเรียนมาตรฐานสากลในกรุงเทพมหานคร จำนวน 15 โรงเรียน คัดเลือกโดยผู้อำนวยการโรงเรียนมาตรฐานสากล พิจารณากลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำโดยใช้เกณฑ์อิงกลุ่มบนพื้นฐานคุณสมบัติครูที่มีภาวะผู้นำกลุ่มสูงกับกลุ่มต่ำ (Known Group) โดยครูที่มีภาวะผู้นำกลุ่มสูง หมายถึง ครูโรงเรียนมาตรฐานสากลที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดี ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในระดับหัวหน้างาน เป็นผู้มีความมุ่งมั่น ทুমเท และมีใจรักในงานที่ทำ แก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสื่อสารและประสานงานกับผู้อื่นได้ในฐานะผู้นำ ส่วนครูที่มีภาวะผู้นำกลุ่มต่ำ หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่เพียงในห้องเรียน ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในระดับหัวหน้างาน ไม่สามารถสื่อสารและประสานงานกับผู้อื่นได้ในฐานะผู้นำ ผู้วิจัยใช้กลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำสูงโรงเรียนละ 2 คน กลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำต่ำ โรงเรียนละ 2 คน รวมโรงเรียนละ 4 คน จาก 15 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูที่มีภาวะผู้นำกลุ่มสูง จำนวน 30 คนครูที่มีภาวะผู้นำกลุ่มต่ำจำนวน 30 คนรวมทั้งหมด 60 คนใช้แบบสอบถามระดับคุณลักษณะ พฤติกรรม และความเป็นผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล รวมแบบสอบถาม 68 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง พร้อมแนบซองติดแสตมป์สำหรับส่งคืนผู้วิจัย และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำด้วย t-test แบบ Independent Samples

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ได้องค์ประกอบหลักภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็น 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของครู พฤติกรรมของครู และความเป็นผู้นำของครู จากนั้นได้ทำการสังเคราะห์รายการตัวบ่งชี้ นำตัวบ่งชี้ดังกล่าวมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (CVI) โดยเลือกตัวบ่งชี้ที่มีค่ามากกว่า .08 ได้ตัวบ่งชี้จำนวน 68 ตัวบ่งชี้ ผู้วิจัยนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .96 สรุปผลการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ทั้ง 68 ข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมมากที่สุดคือมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมน้อยกว่าข้ออื่นๆคือมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้สู่สากลผลของค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล ในแต่ละองค์ประกอบมีดังนี้

ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล ด้านคุณลักษณะของครู ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมมากที่สุด คือ มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนรองลงมาคือ เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรมอันดีแก่นักเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ ทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนรู้สู่สากลค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐาน สากล ด้านพฤติกรรมของครู ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมมากที่สุด คือ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียน รองลงมาคือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ทั้งในประเทศและเครือข่ายนานาชาติโดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียน ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล ด้านความเป็นผู้นำของครู ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมมากที่สุด คือมีความพยายามที่จะเข้าใจผู้อื่นซึ่งมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่มีความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่างๆที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ เป็นผู้นำในการแสวงหาความรู้และฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์และสร้างองค์ความรู้

2. การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสอบถามความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียน มาตรฐานสากล มาใช้ในการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ผลการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองด้วยโปรแกรมลิสรล 8.54 เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากลสรุปผลตามขั้นตอนการวิเคราะห์ได้ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์เพื่อสร้างสเกลองค์ประกอบภาวะผู้นำของครู โดยการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ ทั้ง 68 ตัวบ่งชี้ พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ในแต่ละโมเดลมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ.001 ($p < .001$) ทุกค่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโมเดล มีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์หองค์ประกอบเป็นอันมาก ประกอบด้วย โมเดลคุณลักษณะของครู โมเดลพฤติกรรมของครู และโมเดลความเป็นผู้นำของครู พบว่า โมเดลตามสมมติฐานการวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก นอกจากนี้ ค่าน้ำหนักหองค์ประกอบของตัวบ่งชี้มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวบ่งชี้ทั้ง 68 ตัวบ่งชี้ เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญขององค์ประกอบภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐาน สากล

2.2 การวิเคราะห์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้รวมภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นการพัฒนาจาก สเกลองค์ประกอบภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ก่อนทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยทั้ง 11 องค์ประกอบ พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.001

($p < .001$) ทุกองค์ประกอบซึ่งแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบย่อยทั้ง 11 องค์ประกอบมีความเหมาะสมเป็นอันมากที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปผลการพัฒนาตัวบ่งชี้รวมภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากลพบว่า

2.2.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก พบว่า โมเดลตามกรอบความคิดในการวิจัย สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมากและมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองต่อไป

2.2.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่าทุกองค์ประกอบของภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า โดยตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐาน สากล เกิดจาก องค์ประกอบด้านพฤติกรรมของครู เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของครู และองค์ประกอบด้านความเป็นผู้นำของครูตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าโมเดลการวิจัยซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 68 ตัวบ่งชี้ และ องค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณลักษณะของครู พฤติกรรมของครู และความเป็นผู้นำของครู องค์ประกอบทั้งหมดนี้สามารถใช้วัดภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล ได้อย่างมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

3. การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล

พบว่าเมื่อไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล เมื่อ จำแนกตามกลุ่ม ครูที่มีภาวะผู้นำสูงกับครูที่มีภาวะผู้นำต่ำ พบว่ากลุ่ม ครูที่มีภาวะผู้นำสูง มีค่าเฉลี่ย 288.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 17.842 ส่วนกลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำต่ำ มีค่าเฉลี่ย 247.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 24.753 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย พบว่ากลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำสูง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยกลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย 68 ตัวบ่งชี้ จาก 3 องค์ประกอบหลัก 11 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบหลักด้านคุณลักษณะของครู มี 3 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักด้านพฤติกรรมของครูมี 5 องค์ประกอบย่อย 27 ตัวบ่งชี้และองค์ประกอบหลักด้านความเป็นผู้นำของครูมี 3 องค์ประกอบย่อย 19 ตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆที่ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่บ่งชี้ภาวะผู้นำของครูแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากลเป็นกุญแจสำคัญ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของโรงเรียน มาตรฐานสากลให้ เป็นไปตามเป้าหมายแห่งความสำเร็จ คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก คือ มีความเป็นเลิศวิชาการ สื่อสารได้อย่างน้อยสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก โดยคุณลักษณะของครูโรงเรียนมาตรฐานสากลจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีทักษะ และมีคุณลักษณะส่วนบุคคล ตามแนวคิดของบรูเนอร์ [9] ที่ได้ให้ทัศนะไว้ว่า ครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในชั้นเรียน เพราะความรู้ของครูจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับ พรพิมล ประสงค์พร [10] ที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าครูควรมีความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) ความรู้เกี่ยวกับวิชาครูโดยทั่วไป (General Pedagogical Knowledge) ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร (Curriculum Knowledge)และความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน (Knowledge of

Learners) ครูต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ สามารถใช้เครื่องมือช่วยพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน มีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและจัดการเรียนรู้ มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดอย่างมีวิจักษณ์ญาณ สามารถสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาและใช้ข้อมูลในการพัฒนาความรู้ และทักษะในการบริหารจัดการเพื่อให้เป็นห้องเรียนคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช [11] ที่ได้เสนอว่าครูควรมีทักษะสำคัญ คือ ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำเอง ทักษะการออกแบบ การอำนวยความสะดวกและการเชียร์ให้ศิษย์เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ และทักษะการประเมินความก้าวหน้าเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของศิษย์ที่เป็น Formative Evaluation หรือ Empowerment Evaluation สอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูริย์ สีนลารัตน์ [12] ที่กล่าวว่าครูยุคใหม่ควรมีทักษะสำคัญ 7 ประการ คือ 1) ทักษะ ในการตั้งคำถาม 2) ทักษะที่สอนให้เด็กหาความรู้ได้ด้วยตัวเองและด้วยการลงมือปฏิบัติ 3) ทักษะในการคัดเลือกความรู้ตามสภาพแวดล้อมจริง 4) ทักษะในการสร้างความรู้ 5) ทักษะให้นักเรียนคิดเป็น หรือตกผลึกทางความคิด 6) ทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้ และ 7) ทักษะในการประเมินผล นอกจากนี้ ครูโรงเรียนมาตรฐานสากล ต้องมีคุณลักษณะส่วนบุคคลโดยเป็นครูที่มีจิตวิญญาณ และอุดมการณ์ที่มุ่งพัฒนาการศึกษาของชาติ มีกระบวนการคิดเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม จริยธรรมอันดีแก่นักเรียน มีจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถพัฒนาตนเองให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองสู่มาตรฐานสากล เป็นแบบอย่างที่ดีด้านใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ [13] ได้กำหนดว่าครูควรมีคุณลักษณะส่วนบุคคล คือ มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนทั้งด้านศีลธรรม วัฒนธรรม กิจนิสัย สุขนิสัย และอุปนิสัย ตลอดจนมีความเป็นประชาธิปไตย เป็นผู้ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความเมตตาแก่ศิษย์ และเห็นคุณค่าของศิษย์ สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นครูแบบใหม่ในระบบสากลได้

ด้านความเป็นผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ดังที่ เดย์และแฮร์ริส [14] ได้เสนอว่า ภาวะผู้นำของครูเกิดจากแนวความคิดใหม่ที่ว่า “ครูคือผู้นำ (Teacher as Leader) ในโรงเรียนเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางและได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของภาวะผู้นำสถานศึกษา ภาวะ ผู้นำของครูจะมีอิทธิพลต่อกลุ่ม ในการเป็นผู้ผลักดัน (Mobilizer) ผู้ดลบันดาล (Inspirer) ผู้สร้างพลังร่วม (Synergizer) ผู้สร้างแรงจูงใจกระตุ้น (Motivator) ผู้ก่อให้เกิดพลัง (Energizer) ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ [15] ครูจึงต้องเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ คือ สามารถสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ มีความคิดแบบหลายมิติ คิดบวกคิดเชิงกว้างและลึก เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานได้จริงและบรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้ มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลาโดยการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแนวคิดใหม่ๆ เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่างๆที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและมีทัศนคติด้านบวกด้วยการมองวิกฤติให้เป็นโอกาสในทุกๆเหตุการณ์ [16] การเป็นผู้นำการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาให้โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพครูเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นผู้นำในการแสวงหาความรู้และฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างองค์ความรู้พัฒนาให้นักเรียนให้สามารถนำความรู้ที่มีมา ถ่ายทอด/สื่อสารความหมาย/แนวคิด ข้อมูลและองค์ความรู้ด้วยวิธีการนำเสนอที่เหมาะสม หลากหลาย รูปแบบและมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถพัฒนานักเรียนให้สามารถนำหรือประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติหรือนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม การเป็นผู้นำใฝ่บริการที่พร้อมจะเป็นผู้ฟังที่ดี มีความพยายามที่จะเข้าใจผู้อื่น สามารถกระตุ้นและให้กำลังใจผู้อื่นมีความตระหนักในสิ่งที่เกิดขึ้นรอบๆตัวตลอดเวลา สามารถเกลี้ยกล่อมหรือชักชวนให้ผู้อื่นเห็นด้วยและทำตามเพื่อการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล สามารถมองภาพในเชิงองค์รวมและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีความรับผิดชอบต่อการดูแลองค์กร นักเรียน และเพื่อนครู ให้ความสำคัญต่อการเติบโตและการพัฒนาของผู้อื่นและองค์กร และสร้างบรรยากาศในการทำงานในโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการพัฒนา [8]

นอกจากองค์ประกอบด้านคุณลักษณะของครู และความเป็นผู้นำของครูแล้ว ครูโรงเรียนมาตรฐานสากลต้องมี พฤติกรรมของครูในด้าน การออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลโลก มุ่งสู่ทักษะที่จำเป็นใน การดำรงชีวิตจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น จัดกิจกรรมให้ ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรวมถึงการอำนวยความสะดวก เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวทางของสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย [17] ครูต้องมี ส่วนในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยการให้ความสำคัญต่อ ชุมชนในการเผยแพร่ความรู้ เป็นผู้ประสานงาน สร้างความ ร่วมมือ ความสัมพันธ์ สามารถแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และปฏิบัติงานร่วมกับทุกภาคส่วนในวัฒนธรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของเบิร์ต [18] ที่กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายทางการเรียนรู้ก็เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็น ศูนย์รวมของการสนับสนุนเพื่อให้เกิดประโยชน์จากการมีประสบการณ์แตกต่างกัน เพื่อเป็นช่องทางสำหรับแหล่งทุน เป็น การเสริมสร้างศักยภาพและสนับสนุนการเสริมสร้างพลังอำนาจ และเพิ่มช่องทางสำหรับการให้บริการทางการศึกษาใน ชุมชน ครูต้องพัฒนาผู้เรียน ด้วยการส่งเสริมให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มุ่งมั่นเพื่อเตรียมความ พร้อมให้นักเรียนมีศักยภาพเป็นพลโลกพร้อมก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงานและการแข่งขันในอนาคต โดยมีการช่วยเหลือ ดูแลนักเรียนเป็นองค์ประกอบสนับสนุนให้ครูได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สามารถคัดกรองนักเรียน ส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน แก้ไข และส่งต่อนักเรียนเพื่อการพัฒนาต่อไป [6] องค์ประกอบพฤติกรรมของครูจึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมาก ที่สุดของภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล

ดังนั้นองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล ทั้ง 3 องค์ประกอบ จึงเป็นตัวบ่งชี้รวมของ ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล

2. การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครู โรงเรียนมาตรฐานสากลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการทดสอบพบว่าโมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความสอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมากและมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า ทั้ง 3 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำของครูโรงเรียน มาตรฐานสากลได้ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยองค์ประกอบด้านพฤติกรรมของครู เป็น องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ทั้งนี้เพราะครูโรงเรียนมาตรฐานสากลจะต้องมีบทบาทในการพัฒนา ผู้เรียนตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลของสำนักบริหาร งานการมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยครูต้อง สามารถออกแบบการเรียนรู้ เป็นผู้ประสานงานในการการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาและ ช่วยเหลือดูแลผู้เรียน รวมถึงบทบาทในการพัฒนาเพื่อนครู นอกจากนี้ ยังพบว่าตัวบ่งชี้รวมภาวะผู้นำของครูโรงเรียน มาตรฐานสากลทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทุกค่า โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ คู่ของ องค์ประกอบย่อยการเป็นผู้นำการสร้างองค์ความรู้ กับ องค์ประกอบย่อย การเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งอยู่ใน องค์ประกอบหลักด้านความเป็นผู้นำของครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบทบาทของครูในการจัดการเรียนในโรงเรียน มาตรฐานสากล จะต้องเน้นให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ และศักยภาพ ความเป็นสากลคือเป็นบุคคลที่มีคุณภาพมีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์สร้างสรรค์ สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีทักษะชีวิตร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่นได้เป็น อย่างดี ดังนั้น ระบบการพัฒนาครูในโรงเรียนมาตรฐานสากล จึงต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำของครูให้เป็นผู้ในการสร้าง องค์ความรู้ เพื่อให้ครูได้มีคุณสมบัติกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study : IS) ซึ่ง นับเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในการพัฒนาผู้เรียนเพราะเป็นการเปิดโลกกว้างให้ผู้เรียนได้

ศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระในเรื่องหรือประเด็นที่ตนสนใจซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันตลอดแนวภายใต้ “การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study : IS)” สอดคล้องกับแนวคิดของแลมเบิร์ต [19] ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย สเตท ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้เสนอว่า “การเรียนรู้” เกิดจากกระบวนการสร้างองค์ความรู้ (Constructivist Process) ด้วยตนเอง นั่นคือคนเราจะมีการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากภายในสมอง (Schema) ที่เต็มไปด้วยความคิด (Ideas) ความเชื่อ (Beliefs) การตั้งสมมติฐาน (Assumptions) ความเข้าใจ (Perceptions) และประสบการณ์ (Experiences) สิ่งเหล่านี้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการสะท้อนกลับ (Reflection) การสืบเสาะ (Inquiry) การสนทนา (Dialogue) ด้วยวิธีนี้เองที่ทำให้เกิดการค้นพบความเข้าใจใหม่ๆ และนำความคิดใหม่ๆ เหล่านี้มากลับกรอง และแตกย่อยผ่านกระบวนการสร้างความหมาย (Meaning-Making Process) วิธีนี้เองที่ทำให้เกิดความเข้าใจ (Make Sense) กับสิ่งต่างๆ ทำให้สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียน การที่ครูจะเป็นผู้นำในการสร้างองค์ความรู้ได้

ครูจำเป็นต้องเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพราะในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งโรงเรียน ถือเป็นองค์กรที่ให้บริการที่ผูกพันกับเรื่องของการสอนและการเรียนรู้เป็นหลัก เป้าหมายสุดท้าย (Ultimate Goal) ของโรงเรียนคือการเรียนรู้ของนักเรียน (Student Learning) โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนให้กับนักเรียน โรงเรียนจึงเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) มากกว่าองค์กรประเภทใดๆ เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่สำหรับให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสสำหรับขยายความรู้ความสามารถได้อย่างสร้างสรรค์ (ExpandCapacities to Create) และประสบความสำเร็จ อย่างต่อเนื่อง [20] ความคิดสร้างสรรค์สำหรับครูจึงมีความจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา ดังที่ ไพฑูรย์ สินลา รัตน์ [21] กล่าวว่า การมองภาวะผู้นำ ควรมองให้กว้างขึ้นกว่าที่กล่าวกันอยู่ในปัจจุบัน เพราะในอนาคตของผู้นำต้อง Imagination ผู้นำรุ่นใหม่ต้องมีความคิดวิเคราะห์ที่แหลมคม และเมื่อวิเคราะห์แล้วก็จะต้องคิดสิ่งใหม่ๆ ด้วย และในท้ายที่สุดมัน จะออกมาเป็นการคิดสร้างสรรค์และผลิตภาพ หมายความว่าผู้นำรุ่นใหม่ต้องคิดใหม่และต้องมีผลงานจากการคิดนั้นคือ จะต้องผลิตผลงานจากการมองในเชิงของ Critical Mind, Transformation และ Imaginary ไปพร้อมกัน ผู้นำจะเป็นแต่เพียงผู้ มีความสามารถ มีทักษะในการบริหาร มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และรู้จักสถานการณ์ดีไม่เพียงพออีกต่อไปแต่ผู้นำจะต้อง เป็นผู้นำทางความคิดด้วย การคิดเองหรือนำความคิดของคนอื่นมาประยุกต์ใช้ พัฒนาให้เป็นของตนเองที่ชัดเจนและ แนวทางนั้นควรจะต้องเป็นแนวทางที่เหมาะสม มีคุณค่าสะท้อนทิศทางและเป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจน สอดคล้องกับ แนวคิดของเนตรพัฒนา ยาวีราช [22] ที่กล่าวว่าผู้นำที่ทำหายในปัจจุบัน ต้องเป็นผู้นำที่สามารถผลักดันให้ผู้ตามได้ทำใน สิ่งที่ดีโดยต้องมีความรอบรู้ว่าผู้ตามควรจะต้องทำอะไรแล้วจึงมีการกำหนดชี้แนวทางที่ถูกต้องและชัดเจนเพื่อให้เกิด ความสำเร็จด้วยการที่ผู้นำจะต้องสนับสนุนให้ผู้ตามเป็นผู้ชนะอุปสรรคและความยากลำบากของงานจนสามารถบรรลุ เป้าหมายที่วางไว้ อีกทั้งต้องคอยสนับสนุนให้มีการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยผู้นำจะเป็น ผู้ชี้ทางให้มุ่งไปสู่ความสำเร็จ

3. ผลการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐาน สากล พบว่า เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย พบว่ากลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำสูง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยกลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ผู้วิจัยพัฒนา ขึ้น เป็นตัวบ่งชี้ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาตามขั้นตอนที่สำคัญ ตามแนวคิดของนงลักษณ์ วิรัชชัย [23] โดยเริ่มจากการ กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตัวบ่งชี้ซึ่งผู้วิจัยได้มีกัลยาณมิตรล่วงหน้าว่าจะนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ประโยชน์ในการ พัฒนาภาวะผู้นำของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล หลังจากการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาตัวบ่งชี้แล้วผู้วิจัยได้ทำการ กำหนดนิยามตัวบ่งชี้ซึ่งเป็นการกำหนดนิยามปฏิบัติการตัวแปรย่อยตามโมเดลแนวคิดทำให้ผู้วิจัยได้รูปแบบความสัมพันธ์ โครงสร้าง (Structural Relationship Model) ของตัวบ่งชี้ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้นิยามเชิงประจักษ์ (Empirical Definition) ทั้งนี้

เพราะนิยามเชิงประจักษ์เป็นนิยามที่มีลักษณะใกล้เคียงกับนิยามเชิงทฤษฎี เพราะเป็นนิยามกำหนดว่าตัวบ่งชี้ประกอบด้วยตัวแปรย่อยอะไร และกำหนดรูปแบบวิธีการรวมตัวแปรให้ได้ตัวบ่งชี้โดยมีทฤษฎี เอกสารวิชาการหรืองานวิจัยเป็นพื้นฐานแต่การกำหนดน้ำหนักของตัวแปรแต่ละตัวที่จะนำมารวมกัน ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ขึ้นนั้นมิได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีโดยตรง แต่อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ การนิยามแบบนี้มีความเหมาะสมและเป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากที่สุด อีกทั้งยังมีความเหมาะสมกับการวิจัยที่มีการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น หรือโมเดลลิสมัล (Linear Structural Relationship Model or LISREL Model) เพราะเป็นวิธีที่สอดคล้องกันทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวัดตัวแปรย่อย ได้แก่ การสร้างเครื่องมือสำหรับวัดการทดลองใช้และการปรับปรุงเครื่องมือ ตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการกำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การออกภาคสนามเพื่อใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลและการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่เป็นตัวแปรย่อยซึ่งจะนำมารวมเป็นตัวบ่งชี้ในขั้นตอนนี้มีวิธีการดำเนินงานคล้ายกับกระบวนการวัดตัวแปรที่ได้กล่าวแล้ว จากนั้นทำสร้างสเกล (Scaling) ตัวบ่งชี้โดยนำตัวแปรย่อยที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์รวมให้ได้เป็นตัวบ่งชี้โดยใช้วิธีการรวมตัวแปรย่อยและการกำหนดน้ำหนักตัวแปรย่อยตามที่ได้นิยามตัวบ่งชี้ไว้ตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นทั้งเรื่องความเชื่อมั่นเที่ยง (Reliability) ความเที่ยงตรง (Validity) และความเหมาะสม (Appropriateness) [23] นอกจากนี้ ตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นยังมีวิธีการกำหนดตัวบ่งชี้ที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริชัยกาญจนาวาสี [24] ที่กล่าวถึงการกำหนดตัวบ่งชี้ที่ดีว่า จะต้องสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการจะวัดมีความเป็นกลางปราศจากความลำเอียงไม่ขึ้นนำ สามารถแสดงความแตกต่างระหว่างหน่วยวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจนมีมาตรฐานและหน่วยวัดที่มีความละเอียดเพียงพอ และยังเป็นตัวบ่งชี้ที่สามารถวัดหรือสังเกตได้อย่างชัดเจน สามารถนำไปใช้วัดหรือเก็บข้อมูลได้สะดวก และสามารถแปลความหมายได้ง่าย สรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง สามารถจำแนกกลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำสูงกับกลุ่มครูที่มีภาวะผู้นำต่ำได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

- [1] วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง; และ อธิป จิตตฤกษ์. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Openworlds.
- [2] สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.(2556). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21*. สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2556, จาก http://asean.opec.go.th/index.php/develop_viwe/viwe/6
- [3] Dinham, S.; Aubusson, P.; & Brady, L. (2006). *Distributed leadership through Action learning*. Australia: Australian Centre for Educational Leadership. (5th International Educational Leadership Conference).
- [4] Murphy, J;& Datnow. A. (2003). *Leadership Lessons from Comprehensive School Reforms*. Retrieved August 20, 2012, from <http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/recordDetail?accno=ED472617>
- [5] สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2549). *คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2555, จาก <http://www.Suthep.ricr.ac.th/leadership27.doc>
- [6] สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2556). *เป้าหมายและตัวชี้วัดด้านผู้เรียนโรงเรียนมาตรฐานสากล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- [7] ดิเรกวรรณเตียร; ประสิทธิ์เขียวศรี; และนพรุจศักดิ์ศิริ. (2554). *การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนมาตรฐานสากล*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. อัดสำเนา.
- [8] สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย.(2553). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- [9] Moon, J. A. (1999). *Reflection in learning and professional development*. London: Kogan Page.
- [10] พรพิมล ประสงค์พร. (2550, กรกฎาคม-กันยายน). *ครูกับความรู้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ*. *วารสารวิชาการ*. 10(3): 12-17.
- [11] วิจารย์ พานิช.(2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์*. กรุงเทพฯ: ตาตาพับลิเคชั่น.
- [12] ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2556). *เปิด 6 อุปสรรคการทำงานครูไทย สอนหนัก ขาดจิตวิญญาณ ไร้ทักษะ ICT*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2556, จาก <http://www.enn.co.th/5942>
- [13] Day, C.; & Harris, A. (2003). *Teacher Leadership, Reflective Practice and School Improvement*. *International Handbook of Educational Administration*. Dordrecht: Kluwer. p. 724-749.
- [14] Mungkasem, U. (2001). *The Experimental Study of the Creative Leadership Training on Creative Leadership Quality of Education Chief Executive Officers*. A Dissertation Presented to The Graduate School Technical University of The Philippines.
- [15] กฤษณา กิตติลาภ. (2556). *การพัฒนารูปแบบตัวชี้วัดภาวะผู้นำการบริหารการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสุรินทร์*. สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2556, จาก <http://phdkrisna.blogspot.com/>
- [16] พลุ เตชะรินทร์. (2549). *"การพัฒนาองค์การให้มีขีดสมรรถนะสูง (High Performance Organization)"*. ชุดเครื่องมือการเรียนรู้ด้วยตนเอง. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. กรุงเทพฯ : บริษัท วิชั่น พรินท์ แอนด์มีเดีย จำกัด
- [17] สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2555). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- [18] Burke, A. (1999). *Communications & Development : A Practical Guide*. London: Social Development Division Department for International Development.
- [19] Lambert, L. (2003). *Leadership capacity for lasting school improvement*. Alexandria, Va. : Association for Supervision and Curriculum Development.
- [20] Hoy, W. K.; & Miskel, C. G. (2008). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*. 8th ed. New York: McGraw-Hill.
- [21] ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2554). *ปฏิรูปการศึกษา: แนวคิดและหลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- [22] เนตรพัญญา ยาวีราช. (2550). *การจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กริ๊ปเพ็ล กรุ๊ป.
- [23] นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2551). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การประเมิน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)
- [24] ศิริชัย กาญจนวาสี. (2546, มีนาคม-มิถุนายน). *การพัฒนาดัชนีวัดคุณภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา*. *วารสารครุศาสตร์*. 31(3): 84-86.